

objects of new definitions and research are set up by the algorithm of step-by-step recording of half value equations, which were used by Pythagoras to discover a tetrad. A simple analysis of the given examples let assume that the numerical sequences of arithmetic average and harmonic mean tend to reach the same limit being equal to geometric mean of their corresponding members. This assumption let formulate the mathematical finding which content and the perspective to become a co-author have raised the learners' interest. The most important concepts of the theory of the sequential limit are formulated in a creative atmosphere during the process of proving predicted finding. To ensure in-depth subject understanding, the process of approaching convergent sequence to the limit, its monotony and limitation are shown in the diagram in the form of points moved along a numerical axis. The prospects of applying this method while presenting the differential equations of the second order with constant coefficients are concluded.

Keywords: numerical sequence, tetrad, arithmetic average, average harmonic, geometric mean, limit.

УДК: 37.035.6-057.884

Сігова А. Г.

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Стаття присвячена актуальній проблемі громадянського виховання учнів початкових класів, їх інтеграція в сучасному суспільстві та формування активної громадянської позиції. У статті розглядається сукупність педагогічних умов, що впливають на ефективність формування громадянської компетентності учнів початкових класів, запропонована теоретична модель громадянської позиції особистості. Розглянуто пріоритетні форми громадянського виховання у навчально-виховній роботі, проаналізовано їх можливості в контексті досліджуваної проблеми. Стаття представляє дослідження проблеми формування громадянської самосвідомості підростаючого покоління. Актуальність її дослідження обумовлена побудовою демократичної держави і необхідністю створення нової системи громадянської освіти учнівської молоді, що базуватиметься на ідеї розвитку самосвідомості особистості в незалежній державі.

Ключові слова: громадянське виховання, формування громадянської компетенції, громадянська позиція, громадська самосвідомість.

У нашій державі проблема розвитку громадянськості і патріотизму сьогодні набуває досить гостру актуальність, зокрема, у справі формування громадянської компетенції школярів. Сьогодні молодому поколінню нелегко адекватно визначитися зі своїми соціально-громадянськими установками, відповідно широкого розповсюдження набуло явище соціальної пасивності, небажання приймати участь в житті школи, класу, свого міста. Відбувається помітне переважання цінностей грошей над культурними ш моральними цінностями.

Громадянське виховання школярів – це вимога часу; воно полягає у формуванні громадянськості як інтегрованого якості, яке дає можливість

відчувати себе морально, соціально, політично та юридично дієздатною і захищеною у даній державі. Виховання громадянськості – одна з умов підготовки покоління людей, здатних відродити суспільство і духовність нації, розвинути ідею державності, звернену до людини.

Проблеми громадянського виховання молоді в усі часи привертала увагу вчених. Про наявність різноманітних засобів і шляхів формування громадянської позиції говорять багато науковців: і соціологи, і філософи, і психологи, і педагоги. Різноманітні соціальні і політичні аспекти громадянського виховання молоді розглядалися Л. І. Аманбаєвою, І. Д. Бехом, А. В. Мудриком, Н. Д. Нікандровим, Г. Н. Філоновим, Є. О. Ямбургом та ін. Закономірності процесу формування громадянської свідомості як важливої складової загального розвитку особистості стали предметом вивчення багатьох педагогів і психологів (О. А. Дубасенюк, І. М. Ільїнський, І. С. Кон, І. С. Мар'єнко, В. І. Плахтєєва, М. В. Пряжников, В. О. Сухомлинський, Г. І. Філонов). Форми організації процесу громадянського виховання наведені Н. І. Браташ, І. В. Корінною, П. В. Вербицькою, О. І. Мартинюк, Т. А. Мерцаловою, І. В. Молодцовою, Ю. М. Рудіним, М. В. Чельцовим, які прагнули розкрити суть і механізми формування громадянської позиції молоді.

Увага вчених спрямована на вивчення сутності й змісту компетентнісного підходу, розроблення методів і засобів формування й розвитку компетенцій в учнів (В. Адольф, Ю. Варданян, Б. Гершунський, С. Гончаренко, Ю. Кулюткін, А. Маркова, Л. Мітіна, Н. Лобанова, Н. Остапчук, О. Пометун, О. Савченко, Г. Сухобська та ін.). Проблема формування життєвої компетентності учнів молодших класів ще недостатньо розроблена, хоча її вивченням займалося багато науковців (І. Єрмаков, Л. Мітіна, Д. Пузікова й ін.). Аналіз наукової літератури свідчить, що значний потенціал для формування життєвої компетентності мають інтерактивні технології навчання.

І. Єрмаков чітко визначив: щоб знайти своє місце в житті, ефективно засвоїти життєві й соціальні ролі, випускник загальноосвітньої школи має володіти певними якостями й уміннями: 1) бути гнучким, мобільним, конкурентоспроможним, уміти інтегруватись у динамічне суспільство, презентувати себе й дбайливо ставитися до свого здоров'я та здоров'я інших як до найвищої цінності; 2) уміти здобувати, аналізувати інформацію, отриману з різних джерел, застосовувати її для індивідуального розвитку й самовдосконалення та критично мислити, генерувати нові ідеї, приймати нестандартні рішення й відповідати за них; 3) уміти запобігати будь-яким конфліктним ситуаціям і виходити з них та цілеспрямовано використовувати свій потенціал як для самореалізації в професійному й особистісному плані, так і в інтересах суспільства, держави; 4) володіти комунікативною культурою, уміти працювати в команді, використовувати знання як інструмент для розв'язання життєвих проблем, бути здатним до вибору

численних альтернатив, які пропонує сучасне життя [2].

Разом з тим ряд актуальних питань, присвячених формуванню громадянської компетенції учнів початкових класів, залишається нерозкритим. Відсутні комплексні дослідження, присвячені розкриттю особливостей розвитку громадянської позиції молоді в Україні на сучасному етапі, що характеризується пролонгованою політичною і економічною кризою. Недостатньо чітко розроблений зміст базових понять (громадянськість, громадянська спрямованість, громадянське виховання, громадянська компетентність, громадянська позиція). Відсутні дослідження, присвячені особистісним детермінантам громадянської позиції учнів початкових класів. Тому ми вважаємо доцільним розглянути цю проблему, враховуючи сучасні освітні тенденції, які дійсно впливають на формування громадянської компетенції дітей.

Формулювання *мети статті* (постановка завдання)

– повернути увагу до проблемі формування громадянської компетенції учнів початкових класів;

– розкрити підходи до організації педагогічної діяльності у процесі формування громадянської позиції учнів початкових класів.

Загальноосвітня школа ставить завдання виховання особистості, здатної до самоосвіти і яка має громадянські якості. Слід зазначити, що якостей, які визначають рівень наближення особистості до ідеалу громадянина багато, тому доцільно класифікувати їх у відповідність з трьома основними ознаками, такими, як моральний, правовий та соціально-політичний.

До першого належать: громадянська самосвідомість, громадянський обов'язок, громадянська відповідальність. До другого – правова культура, дотримання законів держави, особиста свобода. До третьої – громадянську гідність, громадянська активність, політична культура, патріотизм і інтернаціоналізм.

Саме у сфері освіти має формуватися усвідомлення кожною людиною віри в те, що істинний смисл її життя – це якомога повніша самореалізація всіх її здібностей на користь людям.

Найбільші можливості у здійсненні завдань громадянської компетентності містять програми предметів “Читання”, “Я і Україна”, “Літературне читання”, “Основи здоров'я” та “Я у світі”. Також можливість формувати громадянську компетентність учнів здійснюється впровадженням в навчально-виховний процес уроків-свят, уроків-громадянськості, уроків-зустрічів, уроків-екскурсій, інтегрованих занять і тощо.

Успішність виховних впливів з метою виховання громадянськості молодшого школяра також залежить від умілого використання педагогом як традиційних, так і інтерактивних методів. Формування громадянської компетенції, утвердження життєвого оптимізму, розвитку навичок позитивного мислення, може здійснюватися шляхом впровадження

інтегрованих занять і з психологом школи. Виконуючи вправи спрямовані на формування самоактивності і саморегуляції, в зв'язку з використанням методів формування свідомого громадянина, сприяє розвитку громадянської компетенції та формуванню активної громадянської позиції. Ефективність впливу інтерактивних технологій навчання на формування життєвої компетентності молодших школярів досягається за умови, коли враховуються психологічні та кібернетичні закономірності й особливості спілкування учнів на цьому віковому періоді їхнього розвитку.

В процесі формування громадянської компетенції учнів початкових класів нами запропонована теоретична модель громадянської позиції особистості, що включає три структурних компонента: емоційний, раціональний та поведінковий.

Компонент раціональний відображається поняттям "громадянська інформованість", він являє собою сукупність знань у галузі громадянського життя людини. Компонент емоційний відображається поняттям "громадянська спрямованість" і є системою детермінант, що визначають і спрямовують активність на вирішення проблем її взаємодії з суспільством. Компонент поведінковий визначається поняттям "громадянська активність" і відображає проекцію суб'єктивних складових на реальні дії і вчинки, тобто сукупність потенційних можливостей, завдяки яким людина може за необхідності або за наявності нових можливостей вступити у відповідні відносини, вирішити відповідні проблеми.

Компонент "громадянська інформованість" може бути охарактеризований такими показниками: знання атрибутики своєї країни; знання основоположних державних документів; знання національних традицій; знання історії своєї країни; знання сутності зв'язків, що визначають відносини людини зі своєю країною (визначення основних понять); знання культури своєї країни; знання демократичних основ державності; орієнтація на розширення знань про свою країну;

Компонент "громадянська спрямованість" включає такі складові (елементи): ставлення до країни (любов до Батьківщини, патріотизм, переживання за долю України); ставлення до держави, влади; шанобливе ставлення до законодавчої сфери держави; ідентифікація себе як представника певної національності; наявність почуття гордості за свою національну приналежність і за державу в цілому; інтерес до поточних подій; небажання змінити місце проживання і підданство; прагнення брати участь в суспільному житті;

Компонент "громадянська активність" включає: перейняття на себе відповідальності за долю Батьківщини; дотримання законів держави, в якій людина проживає; толерантність до інших і повага до прав і свобод інших громадян України; додержання звичаїв і традицій; соціальну активність і готовність до її подальшого прояву; вдосконалення володіння державною мовою.

Виявлена сукупність педагогічних умов, що впливають на ефективність

формування громадянської компетенції учнів початкових класів:

– спрямованість на реалізацію принципу особистісно-якісного підходу в навчально-виховний процес початкової загальної освіти;

– використання потенціалу програми предметів, зміст яких пов'язаний з відносинами людини й суспільства, посилення цього аспекту при викладанні предметів “Читання”, “Я і Україна”, “Літературне читання”, “Основи здоров'я” та “Я у світі” як дисципліни, що розкривають не тільки змістовні, але й ціннісні основи людського існування, ставить особистість перед необхідністю усвідомити й упорядкувати свої відносини із соціальним середовищем, з окремими соціальними інститутами, із суспільством у цілому;

– включення в навчальний процес різноманітних форм роботи зі учнями початкових класів за умови насичення цих форм роботи цікавими завданнями, поглиблення проблемного поля обговорюваних питань, залучення самих учнів до їх організації;

– необхідність включення в систему виховної роботи заходів, тематика яких пов'язана з принципами побудови демократичного суспільства, його правовими основами, роллю закону в державі та в житті людини;

– підвищення рівня ознайомлення учнів початкових класів з змістом громадянських якостей, що описують відносини людини із суспільством, формування потреби особистості у виявленні сутності цих відносин.

Висновки й перспективи подальших розвідок у цьому напрямку.

Виходячи з вищесказаного, можна зробити висновок, що громадянське виховання молоді – це вимога часу; воно полягає у формуванні громадянської компетенції учнів (система громадянських знань, відносин до цивільних цінностей) і придбання громадянського досвіду (знання про громадянські цінності, життєдіяльності в умовах громадянського суспільства, звички громадянського поведінки), а також необхідністю включення в систему виховної роботи заходів, тематика яких пов'язана з принципами побудови демократичного суспільства. Виховання громадянськості – одна з умов підготовки покоління людей, здатних відродити суспільство і духовність нації, розвинути ідею державності, звернену до людини.

Вибір Україною свого шляху розвитку не може здійснюватися поза контекстом глобальних світових тенденцій (глобалізації, інтеграції, розвитку ринкової економіки). Проте методологічні і теоретичні розробки не можуть будуватися суто умоглядно, вони повинні спиратися на реальні тенденції, що існують у суспільстві. У цих умовах необхідне проведення комплексних досліджень, здатних виявити реальні суспільні процеси як на об'єктивному, так і на суб'єктивному рівнях.

Використана література:

1. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова школа. – № 8, 2010. – С. 11.

2. Єрмаков І. Феномен компетентнісно спрямованої освіти / І. Єрмаков // Школа : інформ.-метод. журн. – 2006. – № 12. – С. 5-7.
3. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової освіти / О. Я. Савченко. – Київ, 2009. – С. 177-178.
4. Савченко О. Я. Читанка / О. Я. Савченко. – Київ : Освіта, 2010.
5. Стребна. Інтерактивні методи навчання в практиці роботи початкової школи / Стребна. – Харків : Основа. 2006 р
6. Сухомлинська О. В. Ідеї громадянськості: європейські підходи та українські реалії / О. В. Сухомлинська // Формування громадянської компетентності учнівської молоді : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (8-9 лютого 2005 р.); ред. кол. : Л. О. Белова, В. І. Гавриш, Л. П. Покроєва [та ін.]. – Харків : ХОНМІБО, 2005. – С. 82-90.

References:

1. Derzhavnyi standart pochatkovoї zahalnoi osvity. Pochatkova shkola. – № 8, 2010. – S. 11.
2. Iermakov I. Fenomen kompetentnisno spriamovanoi osvity / I. Yermakov // Shkola : inform.-metod. zhurn. – 2006. – № 12. – S. 5-7.
3. Savchenko O. Ya. Vukhovnyi potentsial pochatkovoї osvity / O. Ya. Savchenko. – Kyiv, 2009. – S. 177-178.
4. Savchenko O. Ya. Chytanka / O. Ya. Savchenko. – Kyiv : Osvita, 2010.
5. Strebna. Interaktyvni metody navchannia v praktytsi roboty pochatkovoї shkoly / Strebna. – Kharkiv : Osnova. 2006.
6. Sukhomlynska O. V. Idei hromadianskosti: yevropeiski pidkhody ta ukrainski realii / O. V. Sukhomlynska // Formuvannia hromadianskoi kompetentnosti uchnivskoi molodi : materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (8-9 liutoho 2005 r.) ; red. kol. : L. O. Bielova, V. I. Havrysh, L. P. Pokroieva [ta in.]. – Kharkiv : KhONMIBO, 2005. – S. 82-90.

СИГОВА АНУШ. Формирования гражданской компетенции учеников начальных классов

Статья посвящена актуальной проблеме гражданского воспитания учеников начальных классов, их интеграция в современном обществе и формирование активной гражданской позиции.

В статье рассматривается совокупность педагогических условий, влияющих на эффективность формирования гражданской компетенции учащихся начальных классов. Предложена теоретическая модель гражданской позиции личности.

Ключевые слова: *гражданское воспитание, формирование гражданской компетенции, гражданская позиция, гражданское самосознание.*

SIGOVA ANUSH. Formation of civil competence of primary school students.

The article is devoted to the urgent problem of civic education of pupils of primary classes, their integration in modern society and the formation of an active civic position. The article deals with the totality of pedagogical conditions affecting the effectiveness of the formation of the civil competence of primary school students. The priority forms and methods of the civil education in studying process are considered; the possibilities of their usage in the context of the investigated scientific problem are analyzed. The priority methods and measures of civic education in the educational work of the elementary school teacher are considered.

Keywords: *civil education, formation of a civil position, civil competence, civil consciousness.*